

Emlékek a Dráva mentén

A nemzetünket ért legnagyobb sorscsapás, amit alkotóik trianoni békeszerződésnek neveznek.

Azóta sok minden megváltozott. A győztes államok közül már csak Románia és Ausztria van. Az egykori Jugoszlávia, Csehszlovákia és a Szovjetunió részekre estek. Csak csonka hazánk lakosságának és az elcsatolt országrészen élő magyarság fogyása állandó.

Mennyi egyéni és közös áldozatot és lemondást követelt tőlünk, magyaroktól a Trianonnal kapcsolatos sok-sok megpróbáltatás, amit a mindenkori vagyonszerzés kísért. Mennyi tragédiát okozott és okoz a máig ható következményeivel. Mennyi elhallgatás, ferdítés, szándékos rossz adatközlés történt, mindig a hátrányunkra, amelynek jóvátételére még szándék jelei sem mutatkoznak az elkövetők részéről. Mennyi történelemhamisítást igyekeztek belénk sulykolni a tanulmányaink során?

Sikerese volt a falu- és vidékrombolás. A vidéki embernek évszázadokon át az otthona volt a munkahelye is egyben, amit elvettek tőle, és munkanélkülivé tették. A következmények az erdőgazdálkodási gyakorlatban nap mint nap észlelhetők.

Trianonnal kapcsolatban mindössze néhány baranyai, mecseki, pécsi részletet, illetve korabeli adatot és a kortársak véleményét elevenítem fel.

Trianon 88. évében a Mecsek déli oldalán faragáshoz gyűjtöttem faanyagot. Egy kívülről ép, szemre szép, teljesen egészséges, csukló vastagságú húsos som ágat fűrészeltem át. A bütüre pillantva váratlan képet láttam: Magyarország alakú álgesztben a csonka hazánk alakja korhadt ki. A vágáslaptól mindkét irányban, arasznyi távolságra az álgeszt megszűnt. A bütü teljesen egészséges, mint amilyennek vártam, amikor kiválasztottam. A korhadt rész mindössze néhány cm lehetett. Kész csoda, hogy rátaláltam.

Felvetődött a kérdés, hogy miért? A kérdés botanikai részére a válasz egyszerű: bélkorhadás, amelyet álgeszt vesz körül.

A kérdés történelmi részére már nehezebb a válasz. Kezembe tartva a korongot, eszembe jut Molnár Pista bácsi nagy mondása, amit több mint negyven éve a Keleti Mecsekben az egyik bejárson, mint főmérnöktől hallottunk. Abban az időben járhattak az erdészek először Erdélyben. Az élményeiket mesélve, többször emlegették a „Nagy Ma-

gyarországot”. A főmérnök meghallotta ezt, felemelte az ujját, és figyelmeztetett: „Ne beszéljetez olyanról, ami sohasem volt”. Nagy Magyarország nem volt soha, ezt csak ellenségeink találták ki. Én még a területére nézve minden jelző nélküli Magyarországon születtem, 1918-ban, mi most itt csonka hazánkban élünk, és a többi szegény atyánkfia pedig a többi elcsatolt területeken.”

Hatan-nyolcan lehattunk a bejárson, biztos vagyok benne, hogy ezt mindenki jól megjegyezte.

A szolgálati időm alatt kétszer találkoztam Trianonnal. Egyszer élesen, másodszer úgy, hogy csak utólag jöttem rá.

Az 1970-es években a Dráva szabályozására összehívott helyszíni vízügyi bejárson a határőrtiltsz megkérdezte, hogy a földmunkák az államhatárt mennyire közelítik meg? Megjegyeztem, hogy a parti földmunkák nem érintik az államhatárt, ugyanis az a Dráva közepén van... A hatás, amit szavaim a tisztre gyakoroltak, félelmetes volt. Kihúzta magát, és ellentmondást nem tűrve eligazított: „Nagy szerencsém van, hogy ilyen jóindulatú ember, mint ő, hallotta meg, a legjobb esetben csak a felelőtlen kijelentésemet. Az országhatár az akkori Jugoszlávia és Magyarország között nem a határfolyó közepe, hanem a Trianoni békeszerződésben meghatározott határ. Az én felelőtlen kijelentésem pedig a trianoni határ erőszakos megváltoztatásának is felfogható, amit neki kötelessége lenne jelentenie.” Hátulról a földmérő megbökött, jelezve, hogy komolyan is gondolhatja a tiszt, ezért vigyázzak. Elnézést kértem a tisztól a tudatlanságomért, hogy ilyen

félreérthető kijelentést tettem. A tiszt nagy kegyesen elnézte a felelőtlenségemet, majd lediktálta a hivatalos nyilatkozatát, és elment. A földmérő megjegyezte: szerencsém volt, mert nem vitetett el, függetlenül attól, hogy minden papírom (határsáv, megbízás, meghívó, kiküldetés) rendben volt. A földmérő elővette a magával hozott, titkos jelzésű térképszelvényeket a határmenti részről. Elmagyarázta, hogy az országhatár egy elméleti sokszögvonala, amelyet a nagy léptékű, híres trianoni térképről vettek át, és ezt mérik vissza a terepre. Az országhatár tehát hol átmegy a Dráván, hol a vízen megy, és aztán visszajön. Magyarországnak is vannak Dráván túli kis területei a horvát oldalon, és viszont. A különbség csak az, hogy a „jugó” oldalon nem volt titkos a térkép. Szabadon csónakázhattak, átjöttek a mi oldalunkon levő kis területekre horgászni. A mi oldalunkon viszont jól működő határsáv volt, és a Dráva partját meg sem közelíthettük a nyomsáv miatt.

A másik eset a Budapest-Pécs vasútvonal korszerűsítési bejárásán történt, nem sokkal az előző eset után. A Bükkösd-Abaliget között a meglévő alagút helyett három újat terveztek. A vasúti tervező nyugdíj előtt álló, tapasztalt műszaki volt. Megkérdeztem, hogy az új alagutakat nem volna-e célszerű eleve kétsávossá építeni. Az egyre növekvő forgalom miatt előbb-utóbb felmerül az ikervágány szükségessége. A tervező egyszerűen elengedte a kérdésem a füle mellett, és nem válaszolt ismételt próbálkozásaim ellenére sem. Nem értettem ezt az elutasító viselkedését. Évekkel később egy rádióadásban hallottam, hogy a trianoni békeszerződés megtiltotta csonka hazánkban az iker-

Radonovics ezredes és az olasz katonai attasé előtt elvonuló szerb katonák a Széchenyi téren

Baranya-Baja-Szerb-Magyar Köztársaság kikiáltása a Széchenyi téren 1921. augusztus 14. (6 napig létezett)

vágányok építését. Azóta hány vasúti szárnyat szüntettek meg! Csak néhány Baranyát érintő megszüntetett vonal: Szigetvár-Kaposvár, Pécs-Harkány, Zaláta-Sellye, Kaposvár-Barcs, Mohács-Barcs, Pécs-Bátaszék, Godisa-Komló.

Pécs 1918. november 14-től 1921. augusztus 22-ig szerb megszállás alatt volt. A megszállás alatt értesült a megye lakossága a trianoni békeszerződésről, amelynek következményeit elképzelni sem tudták. A szerbek szerették volna Pécsset és a mecseki szénbányavidéket megtartani, ezért megpróbálkoztak a „Baranya-Baja Szerb Magyar Köztársaság” kikiáltásával, de szerencsére ez nem sikerült.

A megszállás évei alatt a szerbek nem adtak „útlevelet” például egy budapesti útra. Nagyapám és nagybátyáim, ha Pestre akartak menni, először át kellett szökniük a Jakab-hegyen, és majd csak a magyar oldalon szállhattak fel a vonatra. Visszafelé ugyanígy. A határt a szerbek szigorúan őrizték, ezért nagyon kockázatos volt az átjutás. Az agyonlőtt szerencsétlen „határsértőt” a helyszínen, az erdőben kellett eltemetni, mert nem engedték temetőbe vinni. A megszállt terület ura és Pécs polgármestere a Károlyi kormány volt hadügyminisztere, Linder Béla lett, akinek otromba, gyalázatos mondását sokszor hallottam gyermekkoromban felháborodva emlegetni: „két állattól undorodom, a poloskától és a bakától”. Később átmenekült Belgrádba, ahol nyugdíjat kapott. A megszállás alatt a város külön bankjegyet bocsátott ki, amelyet a Pécsi Takarékpénztár vállalt fedezetet. A szerbek kivonulásukkor a várost kifosztották. Elvették az állami hivatalok

és a posta felszerelését, az állami főreáliskolát és a dohánygyárat szétrombolták. Sok fakitermelést is végeztek, amelyeket még ma is „szerb vágásoknak” neveznek. A sok bizonytalanság, aggodás, bányászsztrájk után felszabadult a város, de akkor szembesültek a következményekkel, hogy Baranya elvesztette a Baranyavári járást, a „baranyai háromszöget”: 1143 km² területet, 33 községet, 51 321 lakost és Baranya legkisebb „hegyláncát”, a Baranyahátat. A Dráva határfolyó lett, megszűnt Szlavóniával a természetes kapcsolat. Trianon eleve egy hidfőállást biztosított az új szomszédnak a baranyai háromszög elvételével. A „láncos kutya” korszakban válaszul megépült a mi oldalunkon, a legnagyobb titokban és felbecsülhetetlen költségen egy beton bunker-rendszer, amit szerencsére sohasem használtak. (Tervek szerint a jövőben turistáknak akarják mutogatni.)

A kortársak közül *de Pottere Gerard*, francia származású m. kir. főerdőtanácsos *André Theuriet* francia költő versrészletét idézi:

„Erdők legmélyén a Haza szíve lüktet; Nép erdő nélkül olyan nép, mely pusztul.”, majd így folytatja: „Ellenségeink az egész hatalmas erdőgazdasági szervezetünket és gondosan kiépített állami berendezésünket semmibe sem véve, helyzetünket úgy bírálták el, mintha itt vadak laktának, kiknek otthonát a győzők öncéljaihoz mérten gyarmatszerűen fel lehet osztani. A szurony szüntette meg hirtelen és átmenet nélkül a magyarság évszázados, öntudatos munkáját, és a kultúra helyébe a barbarizmust és a pusztulást ültette. A

francia költő szerint kitepték a testünk-ből a szívet, hogy pusztuljon a magyar nép, a magyar nemzet, a magyar génius, mert szállka az ántánt szemében!” (Erdészeti lapok, 1921. 92. old.)

Borsod-Gömör-Heves megyék erdészeti egyesülete 1921. január 18-án Földváry Miksa elnöklete alatt tartott közgyűlésen „gróf Károlyi Mihályt, a gyászos emlékü forradalom főhősét a tagok sorából törölte”. (Erdészeti lapok, 1921. 80. old.)

Az Országos Erdészeti Egyesület 1921. február 16-án Budapesten tartott közgyűlést. A jegyzőkönyv szerint „...a trianoni békeszerződésben megszabott határainkat, melyek sem etnográfiailag, sem vízrajzilag nem felelnek meg, egy magyar ember sem tekinti végleges határoknak. De a jelenlegi állapot átmeneti jellege mellett is úgy kell arra berendezkednünk, hogy ellenségeink megfojtási terve ne sikerüljön.

A trianoni békeszerződés a legerősebb csapást a magyarországi erdőkre és magára az erdőszetre mérte, mert erdeinknek mintegy 86 %-át vette el.

Csonka-Magyarország évi fatermelése az évi faszükségletet csak részben fedezi, míg a hiányzó részt a megszállott területekről kellene pótolnunk. Az eddigi tapasztalatok is megtanítottak arra, hogy a rajtunk uzsoráskodó szomszédoktól támogatásra nem számíthatunk, s miután a hiányzó készleteket tőlük csak lényegtelen mennyiségben tudtuk kielégíteni, a kormány a kényszertermelésekhez volt kénytelen fordulni. Ez azonban sokáig nem folytatható, mert erdeink pusztulásához vezetne...” (Erdészeti lapok, 1921. 145. old.)

Trianon lényegét gróf Apponyi Albert így foglalta össze:

„Trianon mérlege: az emberiség magasabb érdekeit szolgáló erőtenyezők gyengítése, az azokat támadó erők gyarapodása. Vajjon „béke”-e az az állapot, amelyet ekkép lehet összegezni?” (Igazságot Magyarországnak. Magyar Külügyi Társaság kiadása, 1928, 18. old.)

Napjaink válságos világában – mert hisz a válságok sorozatát éljük: gazdasági, erkölcsi, szakmai, egészségügyi, oktatás, pénzügyi, piaci, termelési stb., és mindig újak is keletkeznek még – a kis fakoronggal talán azt üzenete az erdő, hogy a Haza szívére nekünk, erdészeknek jobban kellene vigyázni!

(A képek tulajdonosa a Janus Pannonius Múzeum, Új- és Legújabb kori Történelmi Osztály, Pécs)

Dr. Tóth Aladár
főerdőmester